

Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця

Матеріали
Міжнародної науково–практичної
конференції

2024
Наука
Професія
Компетентність

5–6 грудня
2024 року
м. Суми

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ім. АДАМА МІЦКЕВИЧА У ПОЗНАНІ, ПОЛЬЩА
ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТБІЛІСІ, ГРУЗІЯ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БРІДЖВОТЕР, США
УНІВЕРСИТЕТ СВЯТИХ КИРИЛА ТА МЕФОДІЯ У ТРНАВІ, СЛОВАЧЧИНА
УНІВЕРСИТЕТ ЮРАЯ ДОБРІАМ В ПУЛІ, ХОРВАТІЯ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА, УКРАЇНА

До 100-річчя
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ШЛЯХ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

7-8 грудня 2023 року, м. Суми, Україна

2024
Наука
Професія
Компетентність

Суми – 2024

*Рекомендовано до видання вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(протокол №4 від 25.11.2024)*

РЕДАКЦІЙНА РАДА

- О. Семеніхіна** доктор педагогічних наук, професор (Україна)
О. Кудріна доктор економічних наук, професор (Україна)
Г. Базилая доктор наук, професор (Грузія)
М. Блек доктор наук, професор (США)
Р. Вітковський доктор технічних наук, професор (Польща)
І. Поспіхал доктор природничих наук, професор (Словаччина)
С. Совіль доктор наук, професор (Хорватія)
Н. Дегтярєва кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
М. Острога доктор філософії (Україна, Канада)
С. Петренко кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
О. Удовиченко кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
В. Шамоля кандидат фізико-математичних наук, доцент (Україна)
А. Юрченко кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)

Матеріали конференції подані за напрямками:

1. Інновації у сучасних науково-педагогічних дослідженнях
2. Особливості організації наукової діяльності в процесі професійної підготовки фахівця
3. Дослідницька діяльність науковців в умовах цифрової глобалізації
4. Цифрові інструменти у професійній підготовці фахівця
5. Успішні практики компетентнісної самореалізації вчителя в умовах НУШ
6. ІТ в науковій і професійній діяльності
7. Формальна, неформальна й інформальна освіта в Україні і світі

Матеріали подаються в авторській редакції

М 34 Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2024) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 грудня 2024 р., м. Суми, Україна. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2024. – 183 с.

3. Петренко І. Вища освіта як соціальний інститут. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Трансформації вищої педагогічної освіти: світової і український контекст”, 16-17 листопада 2021 року. Полтава: Вид-во Полтавського національного пед. ун-ту ім. В.Г. Короленка, 2021. С. 35-39.
4. Skyttner L. General Systems Theory: Problems, Perspectives, Practice. Toh Tuc Link, Singapore: World Scientific, 2010. 524 p.
5. Mele C., Pels J., Polese F. A Brief Review of Systems Theories and Their Managerial Applications. *Service Science*. 2010. Vol. 2, No 1-2. P. 126-135. DOI: https://doi.org/10.1287/serv.2.1_2.126 .
6. Jackson S., Moraes R. Systems Theory and Application. A Multi-Disciplinary Approach. Boca Raton: CRC Press, 2023. 90 p. DOI: <https://doi.org/10.1201/9781003449935>.
7. Haken H. Synergetics: An Introduction. Berlin: Springer Science & Business Media, 1983. 390 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-642-88340-8>.
8. Haken H. Synergetics: Basic Concepts, Berlin : Springer, 2009. 217 p. DOI: https://doi.org/10.1007/978-0-387-30440-3_533.
9. Ashby W. R. An Introduction to Cybernetics. Eastford: Martino Fine Boors, 2015. 306 p.
10. Степанова В.С, Миронова І.Б. О дефиниции понятий “образование”, “образовательная деятельность”, “образовательная услуга”. *Гуманизация образования*. 2015. № 1. С. 22-26.
11. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.
12. Хом'юк І.В., Петрук В.А., Голюк О.А., Хом'юк В.В. Інноваційні технології в освітньому процесі / За ред. І.В. Хом'юк. Вінниця: Вид-во ВНТУ, 2020. 88 с.
13. Вовк Б.І., Матвієнко Д.Є. Інноваційні педагогічні технології як засіб удосконалення професійної діяльності педагогів. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 376-381. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-77>.
14. Слушний О. М. Інноваційні освітні технології в діяльності вчителя XXI століття. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 2 (106). С. 150-159. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2021.02/150-159>.
15. Паска Т.В., Мойсеєнко І.М., Шапка І.В. Інноваційні підходи до підготовки педагогів для впровадження сучасних освітніх технологій та стимулювання творчості у здобувачів освіти в Україні. *Академічні візії*. 2024. № 29. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10793975>.
16. Modern Trends in the Science, Education and Business / Eds. S. Arkhypova, D. Kamenova. Varna: Varna University of Management, 2024. 222 p. DOI: <https://doi.org/10.54055/GLVJ9614>.

Анотація. Кузнцов С.В. Деякі нотатки щодо концепції інноваційних педагогічних технологій.

Проаналізовано зміст концепції інноваційних педагогічних технологій. На основі системного підходу показано, що для здійснення ефективного управління об'єктивно закономірним розвитком соціального інституту освіти необхідне вдосконалення всього комплексу прийомів, способів та практик педагогічної діяльності.

Ключові слова: система освіти, навчальна діяльність, розвиток, системний підхід, інновації, педагогічні технології.

Abstract. Kuznetsow E.V. Some notes concerning the concept of innovative pedagogical technologies.

The semantic content of the concept of innovative pedagogical technologies is analyzed. It is shown based on a systems approach that improvement of the entire range of techniques, methods and practices of pedagogical activity is necessary for effective management of the objectively natural development of the social institution of education.

Keywords: education system, educational activity, development, system approach, innovations, pedagogical technologies.

Наталія Ахматова

*Криворізький державний педагогічний університет, Україна
naytikys27@gmail.com*

**РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ**

Природнича освіта відіграє фундаментальну роль у сучасному освітньому просторі, виступаючи ключовим елементом у формуванні наукового світогляду та екологічної компетентності учнівства. Вона не лише надає знання про закони природи та всесвіту, але й сприяє розвитку навичок дослідницької діяльності та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Тому в освітній царині сьогодні особливу увагу приділено формуванню екологічної компетентності, яка включає усвідомлення екологічних проблем, розуміння взаємозв'язків у природних екосистемах та здатність приймати екологічно обґрунтовані рішення. У контексті Цілей сталого розвитку, ухвалених ООН у 2015 році,

значення природничої освіти набуває особливого значення. Вона є інструментом для досягнення таких цілей, як якісна освіта (Ціль 4), боротьба зі зміною клімату (Ціль 13), збереження морських екосистем (Ціль 14) та екосистем суші (Ціль 15). Через інтеграцію принципів сталого розвитку в природничі дисципліни, освіта сприяє формуванню покоління з високим рівнем екологічної компетентності, здатного вирішувати глобальні екологічні проблеми та приймати відповідальні рішення.

Концептуальні засади базової середньої освіти в Україні – мета, підходи та ключові принципи організації освітнього процесу – визначені у Державному стандарті базової середньої освіти [1]. Даний документ встановлює вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у базовій середній освіті, обсягу їх навантаження, розподіленого за галузями, а також структури та змісту базової середньої освіти загалом. Мета базової середньої освіти – це розвиток здібностей учнів, формування необхідних компетентностей, соціалізація, громадянська активність, підготовка до свідомого вибору подальшого шляху та самореалізації. Тому, порівнюючи Державний стандарт 2020 р. із тим самим стандартом (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти) 2011 р., ключовою зміною дослідники називають – перехід від «стандарту змісту» до «стандарту результату» [2].

Відповідно до нового стандарту ключові компетентності мають формуватись у таких сферах, як мовна, математична, природничо-наукова, цифрова, інноваційна, екологічна грамотність, а також включає розвиток навичок навчатися протягом життя. В процесі формування екологічної компетентності здобувачі освіти мають навчитись усвідомлювати основні принципи природокористування, опанувати навички охорони та збереження природи і її ресурси. Природнича освітня галузь базової загальної освіти для комплектації компетентнісного потенціалу здобувача освіти має формувати уміння та розвивати ставлення до тієї чи тієї проблеми. В Державному стандарті окреслюються вміння якими має оволодіти здобувач, серед яких є: здійснення вимірювань, фіксування результатів і оцінка точності вимірювань класифікація об'єктів, явищ природи, характеристика об'єктів, пояснення природних явищ і технологічних процесів з використанням мови природничих наук і наукової термінології, а також виявляти дослідницькі проблеми, досліджувати природу самостійно чи в групі, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, презентувати результати досліджень використовувати наукові знання, здобутки техніки і технології для розв'язання проблем. Саме у цьому стандарті посилюється науковий складник, проте переважно у його прикладному вимірі. Тож «науковий світогляд і цілісна природничо-наукова картина світу» мають формуватися під час вирішення конкретних практичних завдань. У цьому аспекті спираємося на зауваження Ю. Малієнко про те, що «компетентнісне переформатування освіти, передбачає опанування учнями/ученицями не відокремленими знаннями та вміннями, а комплексними діями, спрямованими на розвиток самостійного пізнання. Власне у такий спосіб дитина стає суб'єктом освітнього процесу» [3, с.141].

На нашу думку, досягти таких результатів в освітній діяльності можливо лише тоді, коли вчитель використовує системний підхід у навчанні з акцентом на дослідницьку та наукову діяльність. Тобто, коли здобувачі освіти не лише навчаються дистанційно біля монітору гаджета, а й мають можливість систематично долучатися до практичної діяльності, здійснювати наукові дослідження та експерименти власноруч, спільно з вчителем брати участь у екскурсіях, польових практиках, наукових спостереженнях у природі. Неможливо сформувати позитивне ставлення учня/учениці до природи тільки одним переглядом відеофільмів або виконанням вправ та завдань екологічного змісту. Для формування усвідомлення важливості раціонального природокористування, оцінювання власних дій у природі, етичних норм і принципів сталого розвитку суспільства, цінування розмаїття природи, учень/учениця має безпосередньо долучатися до науково-дослідницької діяльності, яка пов'язана з природою. Досягти цього можна шляхом відвідування краєзнавчих, геолого-мінералогічних музеїв, екскурсій до ботанічних садів, заказників та заповідників, участі в наукових експедиціях, оглядових майданчиків на кар'єрі та відвалах (в умовах криворізького регіону). Тільки поєднання системи методів теорії та практики, з акцентом на науковий підхід, можна досягти вагомих результатів у формуванні екологічної компетенції учнів.

Державним стандартом базової середньої освіти висувуються досить вагомні вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у природничій освітній галузі, а саме: постановка наукової проблеми, яку можна розв'язати дослідницьким шляхом; визначення мети і завдання дослідження; формулювання гіпотези дослідження; встановлення основних етапів дослідження; моделювання проблеми; фіксація, інтерпретація та обробка результатів; формулювання висновків. Звісно, що досягти таких результатів без проведення практичних занять буде складно, особливо враховуючи ситуацію, коли діти майже два роки навчаються дистанційно, а проведення будь-яких екскурсій викликає безліч труднощів, пов'язаних з безпекою життя учнів та відповідальністю вчителя.

Кожен вчитель має розробити таку систему роботи, яка сприяє формуванню екологічних знань та переконань через активну науково-дослідницьку діяльність учнів. Екологічні знання учні можуть отримати шляхом вивчення досвіду природоохоронців, здійснюючи пошук інформації в додаткових джерелах, а також через створення наукових проєктів, ментальних і логічних схем. Для розвитку екологічних переконань вчитель має проводити обговорення, імітовані конференції, дискусії, де кожен здобувач матиме можливість долучитися до активного обговорення та утвердження власної позиції.

Створюючи умови для екологічної діяльності учнів, важливо залучати їх до екологічних досліджень околиць, догляду за рослинами класної кімнати та насадженнями поблизу школи, участі у волонтерських десантах, які передбачають розчищення парків, скверів мікрорайону. Тільки така послідовна діяльність,

зосереджена на науковому дослідженні та практичному застосуванні знань, дасть змогу сформувати екологічну компетентність, відповідальне і бережне ставлення до природи.

Отже, як підсумок, варто зазначити, що в теперішніх умовах воєнного часу формування екологічної компетенції з акцентом на дослідницький та науковий складник є найбільш пріоритетним для збереження життя на Землі, але не таким простим, як здається на перший погляд. Формування екологічної компетентності учнів є одним із найважливіших завдань, для вирішення якого кожному вчителю варто докласти чимало зусиль, аби досягти високого результату, окресленого в Державному стандарті базової середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова Кабінету міністрів України від 30.09.2020 р. №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Засекіна Т. М. Новації стандарту базової освіти: природнича галузь. *Електронний збірник наукових праць ЗОІППО*. 2020. № 2(39). URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721902/1/Zasekina_tezu_Zap_2020.pdf.
3. Малієнко Ю. Ключові компетентності як інтегративний показник Нової української школи. *Інноваційна діяльність педагога в умовах реформування освітньої галузі*. 2020. Ч. I. С. 140-141.
4. Малієнко Ю. Нормативні вимоги до навчально-методичного забезпечення змішаного навчання у закладах загальної середньої освіти. URL: <https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/674/705>

Анотація. Ахматова Н. Розвиток екологічної компетенції під час викладання природничих дисциплін у базовій середній освіті. У статті розглядається фундаментальна роль природничої освіти у формуванні екологічної компетентності учнівства в сучасному освітньому просторі. Підкреслюється важливість інтеграції дослідницької та наукової діяльності в навчальний процес для розвитку відповідального ставлення до навколишнього середовища. Автор пропонує практичні методи залучення учнів до науково-дослідницької діяльності, екскурсій і польових практик, що сприяють усвідомленню принципів сталого розвитку. У висновку наголошується на пріоритетності формування екологічної компетентності в сучасних умовах та необхідності активних зусиль з боку вчителів.

Ключові слова: природнича освіта, екологічна компетентність, дослідницька діяльність, Державний стандарт, сталий розвиток

Abstract. Akhmatova N. Scientific Activity as an Instrument for Developing the Professional Mastery of Future Teachers. The article examines the fundamental role of natural science education in forming ecological competence among students in the modern educational space. It emphasizes the importance of integrating research and scientific activities into the educational process to develop a responsible attitude towards the environment. The requirements of the State Standard of Basic Secondary Education of Ukraine are analyzed, particularly the shift from a «content standard» to a «result standard» and the formation of key competencies. The authors propose practical methods for involving students in scientific research activities, excursions, and field practices that contribute to understanding the principles of sustainable development. The conclusion highlights the priority of forming ecological competence in current conditions and the necessity of active efforts from teachers.

Keywords: natural science education, ecological competence, research activity, State Standard, sustainable development.

Тетяна Громко

Національний університет «Одеська політехніка», Україна
hromkot@gmail.com

Олена Мітіна

Національний університет «Одеська політехніка», Україна
olenamitina@ukr.net

ЛАТИНСЬКА МОВА - КЛЮЧ ДО ВИВЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВ І КУЛЬТУР

Латинська мова, будучи фундаментом для розвитку більшості європейських мов, відіграє ключову роль у розумінні мовних процесів, що сформували сучасні мовні системи, особливо романські та германські мови.

У сучасному контексті інтеграції України до європейського освітнього простору підготовка філологів, зокрема у сфері вивчення латинської мови, набуває особливої актуальності. Латинська мова є фундаментальною для формування лінгвістичних та аналітичних компетенцій студентів. Опанування цієї мови дозволяє не лише розвивати глибокі знання мовних систем, а й відкриває шлях до вивчення сучасних європейських мов, особливо романських та германських. Латина стає ключовим елементом у підготовці майбутніх фахівців, зокрема перекладачів та лінгвістів.